

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:39
sssjournal.com

pp.3796-3802
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 04/06/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 28/07/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 28.07.2019

ÜLKELERİN EKONOMİK OLARAK GELİŞMESİNDE VE BÜYÜMESİNDE KÜLTÜRÜN ETKİSİ

ON THE INFLUENCE OF CULTURE ON COUNTRIES' ECONOMIC DEVELOPMENT AND GROWTH

Dr. Öğr. Üyesi Filiz KUTLUAY TUTAR

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Niğde/TÜRKİYE

Doktora Öğrencisi, Gökhan ÖZTÜRK

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrasya Araştırmaları-ABD, Doktora öğrencisi, Niğde/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1649>

Reference : Kutluay Tutar, F. & Ayaz, Ç.E. (2019). "Ülkelerin Ekonomik Olarak Gelişmesinde ve Büyümesinde Kültürün Etkisi", International Social Sciences Studies Journal, 5(39): 3796-3802.

ÖZ

Son yıllarda ülkelerin ekonomik olarak birbirine entegrasyonu ve hızla gelişen küreselleşme hareketlerine rağmen, ülkelerin ekonomik, sosyal, teknolojik gelişmeleri arasındaki uçurum artmaya devam etmektedir. Ülkelerin ekonomik büyüme oranlarındaki bu fark, ekonomistleri ekonomik büyümeyi engelleyen sebepleri ya da ekonomik büyümenin yeni kaynaklarını bulmaya sevk etmektedir. Ekonomik gelişmeyi ve büyümeyi etkileyen en önemli faktörlerden biri kültürdür.

Bu çalışmada ülkelerin ekonomik olarak gelişmesinde ve büyümesinde kültürün rolü üzerinde durulmuş ve kültürel değerler ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişki örneklerle ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültür, ekonomi, kültürel değerler, ekonomik büyüme

ABSTRACT

Recently there has been an increasing gap within countries in terms of their economic, social and technological developments, despite the economic integration of countries and fast-growing globalization process. The difference in the economic growth rate of countries leads economists to find the reasons which hinder economic growth and discover new resources of it. One of the most important factors which affects economic development and growth is culture.

In this study, the role of culture in the economic development and growth of countries was analyzed and the relationship between cultural values and economic growth was explained with examples.

Key Words: Culture, economy, cultural values, economic growth

1. GİRİŞ

Ekonomik olarak gelişmişlik seviyesine gelen devletler bunu neye borçlu? Neden bazı devletler aynı kaynaklara sahip olmalarına rağmen diğerlerine göre çok daha yüksek ekonomik güce sahip? Toplumlarını ekonomik bir refah düzeyine ulaştırmak; sosyal, sağlık ve siyasal gibi her açıdan yaşam kalitelerini yükseltmek bütün devletlerin en önemli amaçlarındandır. Ekonomik olarak devletlerin belli seviyelere gelmesinde siyasi ve yönetsel, hukuki ve kurumsal ile sosyo-kültürel faktörler gibi birçok önemli faktör rol oynamaktadır. Bu anlamda kültür ve ekonomi arasındaki ilişki dikkat çekicidir.

2. KÜLTÜR KAVRAMI

Hayatın bütün yönlerine dokunduğu için kültürün kesin bir tanımını bulmak neredeyse imkânsızdır. Bu öznelik, kültür kavramının kullanım amacına göre tanımının değişmesine neden olmaktadır. Genel olarak kültür, toplumların ve milletlerin var olmasını, bir arada yaşamasını, paylaşmasını, gelişmesini, değişmesini, bilgi birikimine sahip olmasını, bütünsel denge varlığını koruyarak yaşama deseni oluşturmasını sağlayan; bireylerin de bütün bunlarla beraber sosyalleşmesini, toplumsallaşmasını, öğrenmesini sağlayan en önemli faktördür. Aynı zamanda kültür kendine has olduğu için toplumları, milletleri ve bireyleri birbirinden ayırt eden bir özelliğe sahiptir. Kısacası hayatımıza biçim ve anlam veren her şey olarak düşünülebilir. A.L. Kroeber ve Clyde Kluckhohn'e göre (1952), kültürle ilgili birçok yazar tarafından yapılmış 150'den fazla kültür tanımı vardır (Baldwin vd. 2006: 4). Kroeber ve Kluckhohn tarafından yapılan çalışmada o zamana kadar kültüre yönelik yapılan tanımların altı farklı yaklaşım şeklinde sınıflandırıldığı ifade edilmektedir:

- **Betimsel tanımlar:** Bu tanımlar kültürü, sosyal hayatı oluşturan önemli bir olgu olarak görmekte ve kültürü oluşturan alanları betimlemektedir. Örneğin; Tylor, 1871 yılında yaptığı tanımda kültür ya da uygarlık ifadesini kullanırken bilgi, kanunlar, inanç, sanat, ahlak, gelenekler ve toplumun bir üyesi olarak bireyin sahip olduğu diğer özellikleri kapsamaktadır. Görüldüğü gibi bu tanımda hem düşünceleri (ahlak, sanat, kanunlar) hem de davranışlar (gelenekler, alışkanlıklar) yer almaktadır.
- **Tarihsel tanımlar:** Kültürü nesiller boyu süregelen bir miras olarak görmektedirler.
- **Kuralcı tanımlar:** Bunlar iki biçimde karşımıza çıkmaktadırlar. Birincisi kültürü insanların davranışlarını belirleyen bir kurallar bütünü olarak görmektedir; diğeri ise davranışlara değinmeksizin değer yargılarının rolü üzerinde durmaktadır.
- **Psikolojik tanımlar:** Kültürün insanların iletişim kurmasında, öğrenmesinde ve duygusal ihtiyaçlarını gidermesinde yardımcı bir araç olduğunu ileri sürmektedir.
- **Yapısalcı tanımlar:** Kültürün ayırt edilebilir özellikleri arasındaki ilişkiler bütünü olduğuna dikkati çekmekte ve kültürün kemikleşmiş davranışlardan farklı bir soyutlama olduğunu savunmaktadır.
- **Genetik tanımlar:** Kültürün nasıl var olduğu ve varlığını sürdürdüğüne yönelik tanımlardır. Bu tanımlar kültürü insanlar arasında nesiller boyu süregelen etkileşimin bir ürünü olarak görmektedirler (Smith, 2001: 2-3).

Bu tanımlar Kroeber ve Kluckhohn'un yaptığı çalışmayı kapsamaktadır. Kültür teorisi alanında kültürün algılanış biçiminde yaşanan değişim kültüre yönelik yapılan tanımları günümüzde aşağıdaki konular etrafında şekillendirmiştir:

- Maddecî, teknolojik ve sosyal anlamda yapısal olana karşı çıkan kültür yaklaşımları bulunmaktadır. Bu yaklaşımlara göre kültürün bir yaşam tarzından farklı ve bağımsız algılanması gereken bir şey olduğu savunulmaktadır. Kültür, maddesel olmayan ideallerin ve ruhaniyetin beşiğidir. Buna göre kültür, inançlar, değerler ve semboller bütünüdür.
- Kültürün özerkliği üzerine odaklanan tanımlar vardır. Bu bakış açısına göre kültürün ekonomik dengelerden, güçler dağılımından ya da sosyal gereksinimlerden bağımsız açıklanabilmesi mümkün değildir.
- Kültür çalışmalarının sanatla sınırlı olmadığını, sosyal hayatın tüm yönlerini ve kademelerini bütünüyle kapsadığını savunan görüşler bulunmaktadır. Buna göre, sosyal sınıf farkına yönelik kültürel düşünceler çağdaş akademik çalışmalarda yer bulmazlar (Smith, 2001: 3-4).

Yirminci yüzyılın başında kültürel uyum ve uyumsuzluk konusu hakkında antropolojinin farklı görüşleri vardır. Tylor ve Durkheim'in görüşleri kültürün uyumsuzluk biçimine örnek gösterilebilir. Tylor kültürü hiçbir müşterek ilkesi olmayan 'parçalar ve yamalar' olarak nitelendirmiştir. Durkheim (1951) da düzen sağlayıcı olmayan bir 'normsuzluk' hali olarak ifade ederek aktif uyumsuzluk biçimi olduğunu savunmuştur. Kültürel bütünleşmenin savunucuları olarak Morgan (1963), Engels (1964) ve Sorokin (1937) kültür bileşenlerinde kültürel bir birlik ilkesi bulmuşlardır. Ancak, Benedict (1934) bu konu hakkında bir yandan kültürel bütünleşmeye dair görüş bildirirken bir yandan da bazı kültürlerde yüksek düzeyde uyumsuzluklar olduğunu savunmuştur. Bireyin toplumsallaşmasını sağlayan kültür, bu toplumsallaşma yoluyla yeniden üretilir. Kültür döngüsel ve dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Parsons (1955), toplumun müşterek kültürünün içselleştirilmesi ve yeniden üretilmesinin temeli olarak aile yoluyla toplumsallaşmayı ön plana çıkarmıştır. Bu konuyu uyumla ilişkili olarak ele alabiliriz. Marksist gelenekte ise egemen kültürlere meydan okuyan devrimci bir karşı kültür fikri vardır. Kültürel uyumun nedenleri ile ilgili olarak bazı kuramsal önermeler örnekleri ileri sürülmüştür. Bilindiği gibi kültürde üç çeşit bakış açısı vardır: sosyolojik, antropolojik ve psikoanalitik. Bahsettiğimiz kuramsal önermelerden birincisi psikoanalitiktir. Wuthnow'a göre (1987), psikolojik koşullar kültürel uyum açısından önemlidir ve bunun süreçleri de kültüre öznel yaklaşımın bir ifadesidir. Psikolojik bir formül olarak Geertz (1973), Berger ve Luckmann (1967), kültürün düzen sağlayıcı olduğunu öne sürmüştür (Smelser, 2014: 17-24). Benedict (1934), tüm kültürlere hâkim bir düşüncenin nüfuz ettiğini öne sürmüştür. Karl Marx da benzer bir düşüncüyü ileri sürerek kapitalizmdeki sınıf egemenliğine vurgu yapmıştır. Bourdieu (1974), kültürel sermayenin eşitsizlik ve egemenliğin meydana gelmesinde bir etken olarak görmekte ve kültürel sermayenin de özellikle eğitim sisteminde oluşturulduğunu ileri sürmektedir (Smelser, 2014: 26-29). Kültürün yararlılığını sınırlayan yönetsel sorunları şu şekilde sıralanmıştır: değer biçici ve ideolojik anlamlar, belirsizlik, kapsayıcılık, yuvarlaklık. Bu problemlere karşı bazı yönetsel öneriler öne sürülmüştür. Kültür deneysel bir özelliğe sahip değildir ve tanımı da inceleme altındaki toplum ya da gruba göre değişir. Kültürün tutarlı ya da tutarsız olması da aslında incelemesi yapılan çerçeveye göre değişkenlik gösterebilir. Kültür kavramını genel bir varlık olarak değil değerler, inançlar, ideolojiler, tercihler gibi farklı değişkenlere ayırarak incelemek gerekir (Smelser, 2014: 39). Kültürün istikrar ve düzen sağlayıcı, değiştirici ve dönüştürücü işlevleri önemsenmesi gereken bir konudur. Durkheim'in din sosyolojisinde kökleşen istikrar ve düzen sağlayıcı işlevleri yine Weber'in din sosyolojisinde kökleşen değiştirici ve dönüştürücü özellikleri kültürün meşrulaştırıcı ve fikir birliği oluşturucu mekanizmasıyla birlikte ele alınmaktadır. Durkheim (1964) ve Tonnies (1957) toplumsal düzenin sürdürülebilmesi için gerekli koşullar olarak güven ve dayanışmanın sağlanmasını; Marx (1965) ve Weber (1952) iktidar denetimini ve sömürü duygularının üstesinden gelinmesini; Weber (1958) ayrıca toplumsal faaliyetlere anlam ve meşruluk sağlanmasını ileri sürmüştür (Eisenstadt, 2014: 95). Ortak amaçların yapısı doğrultusunda kültürün hükümet şekli, tabakalaşma sistemi ve ekonomik düzenle olan ilişkileri konusu üzerinde durulmuştur. Toplumsal düzenlemeler ile ilgili olarak Jaeger ve Selzick (1964) bazı önemli özellikler ifade etmişlerdir. Bunlar anlamlılık, normatiflik, aracılık ve ortak yetenekler ve potansiyeller şeklindedir (Swanson, 2014: 212). Eşitsizlik yapısı toplumun kültür koduyla etkileşim içerisinde yeniden üretilip dönüştürülmekte, eşitlik veya eşitsizliğin meşrulaştırılması ya da meşrulaştırılmaması için lisan sağlamaktadır (Münch, 2014: 291). Weber'in düşünceleri doğrultusunda Almanya'da dinin çalışma güdülerini etkileyen, önemli toplumsal nüfuz alanlarının saptanmasında önemli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çileci Protestanlığa karşı Luthercilik konusu üzerinde durulması gereken bir konudur. Her müminin bir mesleğe (Beruf) sahip olması ve işlerin kişinin mesleğinin belli standartlarına uygun şekilde disiplinli ve güvenli şekilde yapılması Lutherci çalışma açısından dini bir görev olarak kabul edilmektedir (Kalberg, 2014: 388-389). Alman toplumundaki bireyler sadece ekonomik ya da sosyal refah devletine duygusal bağlılık yoluyla değil sivil topluma güven veren bir dizi değer sonucunda da meslek hayatına ve Alman ulusuna bağlı hale gelmişlerdir (Kalberg, 2014: 403).

3. EKONOMİK KALKINMA VE BÜYÜME

İyi yaşam koşulları, eğitim, sağlık hizmetleri gibi faktörler istikrarlı ekonomik büyüme ve kalkınma neticesinde elde edilebilecek unsurlardır. Bu nedenle ekonomik kalkınma ve büyüme her ülke ve toplum açısından hayati önem taşıyan konulardır. Ekonomik kalkınma ve büyümenin başarılması henüz kaynaklarını geliştirememiş ve yeterince sanayileşmemiş ülkelerde bütün sorunlardan önce gelmekte ve onların olumlu çözümlere bağlanıp bağlanamayacağını da büyük ölçüde etkilemektedir. Gelişmiş ülkeler açısından da büyüme ve kalkınma sorunu uzun dönemli ekonomik rekabette büyük önem taşımaktadır.

Ekonomik kalkınma gelir düzeyi düşük, ekonomisi gelişmemiş ülkelerin sanayileşme sürecidir. Bir ülkenin ekonomisinde hem niceliksel hem de niteliksel iyileşmeleri içeren değişimi anlatan bu kavram, bazen iktisadi büyüme ile aynı anlamda kullanılır. Nüfus artışı, sermayenin çoğalışı ve yüksek teknoloji kullanımı bir ekonomide daha fazla mal ve hizmet üretimi sağlayabilir, ancak bu alanlardaki değişimle birlikte sosyokültürel değişimin de buna katkısı büyük önem taşımaktadır. Ülkelerin her yıl daha fazla mal ve hizmet üretmeleri niteliksel sorunlarını çözdükleri anlamına gelmemektedir. Zira bir yandan ekonomi gelişirken gelir dağılımı arasındaki makas gittikçe açılıyorsa, kent hayatı zorlaşıyorsa, zorunlu ihtiyaçlar karşılanamazken gösteriş amaçlı lüks mallar üretiliyorsa, ülkenin siyasal bağımlılığı artıyorsa, doğa çevre kirliliğine maruz kalıyorsa, sosyal kargaşa ortaya çıkıyorsa, bu durumun kalkınma şeklinde nitelendirilmesi doğru olmaz (Dodi, 2010: 23). Ekonomik büyümenin belirleyicileri toplumların yaşam kaliteleri kabul edilen ekonomik büyüme kapsamında incelenmesi gereken çok önemli bir konudur. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalara bakıldığında ekonomik büyüme ve kalkınmanın temel belirleyicisi olarak yatırımın ön plana çıktığı görülmektedir. Yatırımın yanında işgücünün arttırılması da büyümeyi etkileyen faktörlerdendir. İşgücünün nitelik olarak yüksek standartlara sahip olmasının yanında, teknolojinin kullanımı ve bilgi birikimiyle birlikte üretkenlik hızı ve üretim miktarı artmaktadır. Politik ve kurumsal belirleyiciler de ekonomik büyümeye etki eden önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Para ve maliye politikalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi uzun süredir tartışılan konular arasındadır. Para politikası faiz oranı vasıtasıyla büyümeyi etkilemekte, maliye politikaları işgücünün niteliğini, sermayenin verimliliği ile işgücü ve sermaye girdilerinin arzını değiştirerek büyümeyi etkilemektedir. Kamu harcamaları üretken ise büyüme olumlu, üretken değil ise büyüme olumsuz etkilenmektedir. Maliye ve para politikası, kurumsal yapıda gelişmeler, dış ticaret ve kur politikası, finansal sistemin gelişmesi, sanayi ve teknoloji politikası ve makroekonomik istikrar ve küreselleşme politik ve kurumsal belirleyiciler olarak önem arz etmektedir (Gül ve Ergün, 2012: 127-128). Yukarıda ekonomik büyümenin belirleyicileri olarak ifade edilen faktörlerin yanında bir de kültürel faktörler vardır ve üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

4. KÜLTÜREL DEĞERLER VE EKONOMİK KALKINMA ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ekonomik kalkınmayı etkileyen faktörler ekonomik, fiziksel, tarihi, siyasi, toplumsal ve kültürel bağlamlar açısından değerlendirilmektedir. Ekonomik bağlamda ekonomik sistem ve gelişme, teknoloji, iş sistemleri ve sanayi politikaları; fiziksel bağlamda tipoloji/coğrafya, iklim/sıcaklık ve yetişme ortamı; tarihi bağlamda sömürgeleştirme, egemenlik ve dil; siyasi bağlamda politik sistem, yasal sistem ve iş kanunları; toplumsal bağlamda eğitim sistemi, aile yapısı ve din; kültürel bağlamda da inançlar ve değerler şeklindedir. (Wyer, Chiu, and Hong, 2009: 177). Ekonomik, fiziksel, tarihi, siyasi ve toplumsal bağlamlar açısından ekonomik kalkınma birçok kez incelenmiş olmasına rağmen, kültürel bağlamda yapılan incelemelerin sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle fazla değinilmeyen bu alana dikkat çekmek gerekmektedir. Türk toplumunun ekonomik ve sosyal kalkınması için oluşturulan “sistem yaklaşımı” kültür ve ekonomi arasındaki çarpıcı ilişkiyi ortaya koymaktadır:

“Şimdi arkadaşlar, ekonomi hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, ticaret, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün)

sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinasında, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tabidirler. O kadar ki, bu cihazlar birbirine uyararak aynı ahenkte çalıştırılmazsa, hükümet makinasının motris (önde gelen sürükleyici) kuvveti israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet, fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarıları neticelerinin hâsılası ile ölçülür” (Atatürk, 1937: 375).

Kültürün yenilikleri teşvik etmede ve böylelikle uzun vadeli ekonomik gelişmeyi açıklamada önemli bir anahtar role sahiptir. Kültür, resmi kurumların ve uzun vadeli ekonomik gelişmenin altında yatan temel bir güçtür. Kültür ve kurumlar arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi vardır ve kurumlar kısmen kültür tarafından belirlenmektedir. Deneysel olarak kültürden uzun vadeli gelişmeye ve yenilik seviyesine güçlü bir nedensellik etkisi vardır. Net bir şekilde kurumlardan bağımsız olan kültür ekonomik gelişmeye önemli bir katkıda bulunmaktadır. Ekonomik büyüklük bakımından kültür, en azından kurumlar kadar ülkeler çapında gelir farklılıklarını açıklamaktadır (Gorodnichenko ve Roland, 2010: 1). Kültürün gelişime etkisi analizinde Dünya Değerler Anketi sorusunun cevaplarına dayalı karma bir ölçeğin kullanımı gerekmektedir. *Güven, saygı, bireysel irade gücü ve itaat* kavramları üzerinde durulması gereken değişkenlerdir. Bu dört değişkenin ortaya çıkardığı sonuç Avrupa'nın farklı bölgelerindeki hâlihazırdaki gelişme ile önemli derecede bağlantılıdır. Güven, saygı ve bireysel irade gücü, bireyler arasında yönlendirici ve teşvik edici etkileşim kuralları olarak hizmet eder. Ancak, itaatin girişimcilik için önemli olan risk almayı azaltarak ekonomik etkileşimi ve gelişmeyi sınırladığı düşünülür (Tabellini, 2010: 711). Kültürün kişi başına Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla, yan ürün olarak, kurumları nasıl etkilediği üzerinde durulması gereken bir noktadır. Kurumlardaki kültürün gerileyişi *Toxoplasma gondii* ifadesiyle nitelendirilmektedir. Bu parazitin bulaşması bireyin kişiliğinde, rekabet ve kişisel başarı hirsından kaynaklanan dürüstlüğü ve ahlakın yıkımı şeklinde bir hastalığa neden olmaktadır. İnsanların kişiliğinde meydana gelen bu değişiklikler, onları çok daha fazla fırsatçı ve diğer insanların davranışlarının şüphe duyan insanlar haline getirerek toplumdaki güven duygusunu azaltmaktadır (Maseland, 2013: 115). Kültür ölçeği olarak Maseland, dört ölçütün (Hofstede'den (2001) güç mesafesi, bireysellik/kolektivizm ve belirsizliğin önlenmesi ve güvensizlik (Dünya Değerler Anketi)) ilk bileşenini ve kurumsal kalite için Dünya Çapında Yönetim Göstergeleri'nin alt kategorilerinin ilk temel bileşenini kullanmıştır. Ekonomik olarak gelişme ve kalkınma için ülkenin kendi kültürel değerlerinin ve sosyal yapılarının yanı sıra diğer devletlerin ya da toplulukların kültürel değerlerinin ve sosyal yapılarının da farkında olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda, küresel rekabette başarılı olmak isteyen işletmeler yerel değerler olan kültürü önemsemek zorundadır. İranlı bir sosyolog bu konuyla ilgili olarak şöyle bir olaydan bahsetmiştir: Sosyolog, Fransa'da öğrenciyken bir otomobil fabrikasının sosyolog ve psikolog aradığını duymuş, başvuruda bulunmuş, ancak bir otomobil fabrikasının neden bir sosyolog ve psikolog aradığına bir türlü anlam veremeyip sorunca, müdürden şu yanıtı almış: “Biz A,B,C ülkelerine çok iyi araba sattığımız halde D,E,F ülkelerine hiç satamıyoruz. Bunun nedenini mühendisler açıklayamıyorlar ve bunu sizden öğrenmek istiyoruz” der. Yeni dünya düzeninde, küreselleşen ekonomik sistemin rekabet ortamında büyüebilmek için işletmelerin diğer ülkelerin kültürel ve sosyal yapılarını hakkında da bilgi sahibi olmaları önemlidir. Ekonomik gelişmelerin analizlerine bakıldığında, ekonomik yapı ile sosyal ve kültürel yapı arasındaki ilişkinin önemi anlaşılmaya başlanmıştır. Zira ekonomik gelişmenin analizi sadece ekonomik unsurlarla değil aynı zamanda insan unsuru ve tepkileri ile mümkündür. İnsan gerçeği ve onun yaşayış normları ile zihniyeti her zaman ve her yerde ekonomik hayatın arkasında yer alır. Ekonomik işleyiş doğrultusunda gelişmenin aksamaması için ekonomik gelişme ve büyümenin sosyal bütünleşme politikalarıyla desteklenmesi gerekmektedir (Usta, 2013: 462).

Weber'in çıkarımlarına göre, din ile ekonomi arasında çok sıkı bir bağ olduğu görülmektedir. Protestan dinlerinin, özellikle Püritanizm'in etkisi altında, bireylerin görevlerini ve mesleklerini olabildiğince büyük bir hevesle yapmaları gerekmektedir. Bu dünya görüşüne göre yaşayan bir

kişi bu şekilde birikimini artırabilir. Ayrıca, Kalvenizm ve Protestanlık gibi yeni dinler zorluk içinde kazanılmış paranın israf edilmesini yasaklamış ve lüks şeylerin alımını bir günah olarak kabul etmiştir. Bu dinler ayrıca fakirlere ve yardım kuruluşlarına yardımı uygun görmemiş, bunun yoksulluğu ve dilenciligi artırabileceğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, Weber'e göre Protestan ahlakı kapitalizmin gelişimine neden olan itici bir güçtür. Ayrıca Weber ekonomik sistemin sınırlayıcı bir güce dönüşebileceğini *demir kafes* metaforu ile açıklamıştır. Bu metafor Max Weber'in bürokrasi modelinde olumsuz bir anlama sahiptir. Bürokratik yapının, memur sınıfının gücünü arttıracığını ve bu gücün demokrasiye karşı bir tehlike olacağını dile getirirken bu ifadeyi kullanan Weber, bireysel inisiyatif ve yaratıcılığı baskı altına alan, bir tür çelik kurallar ve düzenlemeler kafesine tıklanmış, yukarıdan gelen emirlere mecburen uyan ruhsuz uzmanlar yaratan bir hiyerarşik kontrol tehlikesinin altını çizmektedir (Crossman, 2017: 1-3).

5. SONUÇ

Adam Smith (1759) normların, inançların, ahlakın ve kültürün ekonomik gelişmeyi ve büyümeyi nasıl etkilediğini açıklayan ilk kişi olmuştur. Sonrasında Weber (1930), toplumun ekonomik büyümesini ve kültürel özelliklerini doğrudan birbirine bağlayarak, Protestan dininin etkisi ve Protestan toplumunun ekonomik büyümeyi etkileyen kültürel nitelikleri hakkındaki teorisi ile kültürün ekonomik büyüme ve kalkınma üzerindeki etkisini inceleyen yeni bir dönem başlatmıştır.

Literatüre bakıldığında, Adam Smith (1759) ve Weber (1930) ile başlayan bu dönemin, ülkelerin ekonomik olarak gelişmesinde ve büyümesinde kültürün çok önemli bir role sahip olduğu konusunda ortak bir görüşe sahip olan birçok düşünür ve bilim insanı tarafından devam ettirildiği görülmektedir.

Ekonomik gelişme ve büyümeyi etkileyen diğer faktörlerle birlikte kültür faktörünün de göz önünde bulundurulması, küreselleşen dünyada ve ülkelerin uzun dönemli ekonomik rekabette birbirleriyle yarıştığı bu ortamda hayati bir öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

BALDWIN, J., FAULKNER, S., HECHT, M. (2006). A Moving Target: The Illusive Definition of Culture. John R. Baldwin, Sandra L. Faulkner, Michael L. Hecht and Sheryl L. Lindsley (Ed.), *Redefining Culture, Perspectives Across The Disciplines* içinde (s. 3-26). New Jersey: Lawrence Erlbaum.

CROSSMAN, A. (2017). A Book Overview: The Protestant Ethic and The Spirit Of Capitalism. Retrieved from <https://www.thoughtco.com/the-protestant-ethic-and-the-spirit-of-capitalism-3026763>.

DODİ, Y. (2010). *Az gelişmiş Ülkelerde Tüketim Vergilerinin Yeri ve Önemi (Türkiye Örneği)*. Ankara: Kitabaskı.

EİSENSTADT, S. N. (2014). Kültürün Düzeni Sürdüren ve Düzeni Dönüştüren Boyutları. Richard Münch & Neil J. Smelser (Ed.), *Kültür Kuramı* içinde (s. 89-111). İstanbul: Pales.

GORODNICHENKO, Y. & ROLAND, G. (2010). *Culture, Institutions and the Wealth of Nations*. (NBER Working Paper No. 16368).

GÜL, E., ERGÜN, H. (2012). Gelişmiş ve Az gelişmiş Ülkelerde Ekonomik Büyüme Dinamikleri: Bir Panel Veri Analizi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 127-136.

KALBERG, S. (2014). Çağdaş Batı Almanya'da Kültür ve Çalışmanın Yeri: Weberci Bir Düzen Analizi. Richard Münch & Neil J. Smelser (Ed.), *Kültür Kuramı* içinde (s. 377-415). İstanbul: Pales.

- KOCATÜRK, U. (2007). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- MASELAND, R. (2013) Parasitical Cultures? The Cultural Origins of Institutions and Development. *Journal of Economic Growth*, 18 (2), 109-136.
- MÜNCH, R. (2014). Eşitsizlik Üretimi ve Yeniden Üretimi: Kuramsal Bir Kültür Analizi. Richard Münch & Neil J. Smelser (Ed.), *Kültür Kuramı* içinde (s. 289-307). İstanbul: Pales.
- SMELSER, N. J. (2014). Kültür: Uyumlu ve Uyumsuz. Richard Münch & Neil J. Smelser (Ed.), *Kültür Kuramı* içinde (s. 15-40). İstanbul: Pales.
- SMİTH, P. (2001). *Cultural theory: An introduction*. Blackwell: Oxford University Press. York: Harper & Brothers.
- SWANSON, G. E. (2014). Kolektif Amaç ve Kültür: Bazı Toplum İncelemelerinin Bulgu ve Sonuçları. Richard Münch & Neil J. Smelser (Ed.), *Kültür Kuramı* içinde (s. 211-254). İstanbul: Pales.
- TABELLINI, G. (2010) Culture and Institutions. *Economic Development in the Regions of Europe. Journal of the European Economic Association* 8 (4), 677-716.
- TSUI, NIFADKAR and OU (2009). Nagging Problems and Modest Solutions in Cross-Cultural Research: Illustrations From Organizational Behaviour Literature. Wyer, Robert S., Chi-yue Chiu, and Ying-yi Hong (Ed.), *Understanding Culture: Theory, Research, and Application* içinde (s. 163-188). Psychology Press: Hove.
- USTA, E. E. (2013). *Kültürün Ekonomik Kalkınmaya Etkisi ve Türkiye-Rusya Ekonomik İlişkisi*. Avrasya Ekonomileri Uluslararası Konferansında sunulan bildiri. Erişim adresi: <https://www.avekon.org/papers/647.pdf>